

A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM HATÁSA A HELYI MUNKAERŐPIACRA

DUSEK TAMÁS PhD, egyetemi docens–KOVÁCS NORBERT egyetemi tanársegéd
Széchenyi István Egyetem

Summary

The local economic impact of a large tertiary education institution such as a university is an issue which has attracted considerable attention in literature. Universities are not only recognized as institutions that offer education and employ workers, but also as important players in local development and creators of cultural goods and shaping local image.

In the first part of this paper we examine the local economic impact of the university in a general way. In the second part we touch upon briefly the issues concerning the local impact of the Széchenyi István University on the labor market.

A felsőoktatási intézmények helyi gazdaságra gyakorolt hatását a hazai és a nemzetközi szakirodalomban is számos szempontból vizsgálták (Lados–Rechnitzer, 2007; Rechnitzer–Hardi, 2003; Rechnitzer–Smahó, 2007; Armstrong, 1993; Bleaney et al., 1992; Bridge, 2005; Brownigg, 1973; Cooke, 1970; Felsenstein, 1995; Lewis, 1988; Love and McNicoll, 1988). A felsőoktatási intézmények nemcsak oktatási szolgáltatást nyújtanak és jelentős számú munkaerőt alkalmaznak, de a helyi gazdasági fejlődésnek, a kulturális javak megteremtésének és a helyi imázsuknak is fontos alkotóelemei. Tanulmányunkban a győri Széchenyi István Egyetem lokális gazdaságra gyakorolt hatására vonatkozó nagyobb kutatás néhány részeredményével foglalkozunk. A kutatás forrásait, illetve módszereit a szakirodalmi áttekintés, modellalkotás, általános egyetemi statisztikák (foglalkoztatottak száma, összetétele, hallgatói létszám stb.), valamint a diákok körében lefolytatott kérdőíves felmérés alkotják. Jelen tanulmány első részében a felsőoktatási intézmények helyi gazdaságra gyakorolt hatásait vázoljuk, ezt követően a munkaerőpiacra gyakorolt hatást elemezzük. A tanulmány elsősorban a kutatási téma sokszínűségének és jelentőségének bemutatását és egy-egy részkérdés felvillantását célozza. A részletes kifejtés hiánya miatt az összegzéstől, konklúziók levonásától is eltekintünk majd.

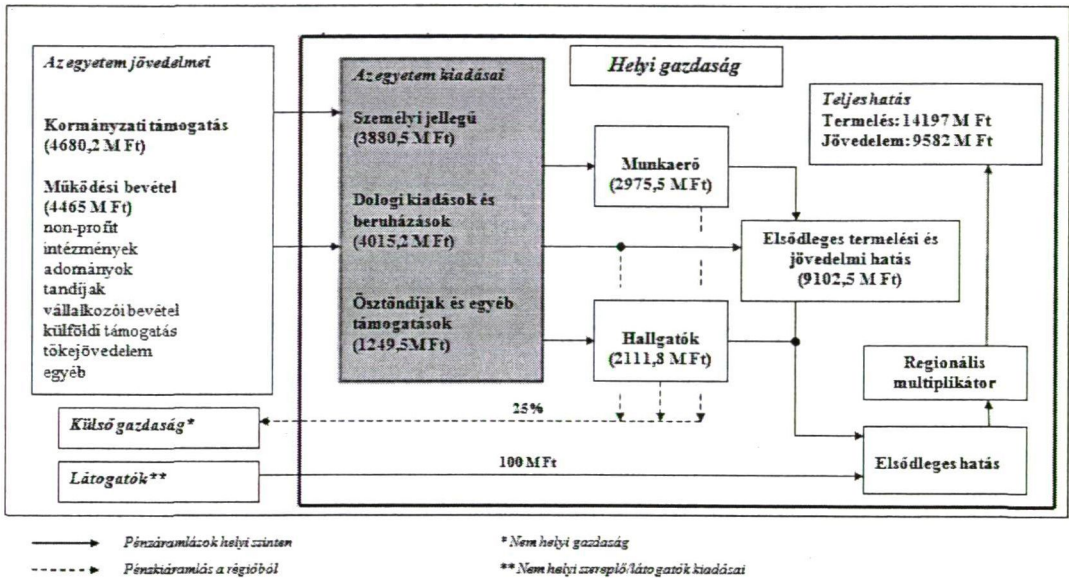
1. A felsőoktatási intézmények általános hatásai

Az egyetemek gazdasági hatását alapvetően kétféle megközelítéssel lehet vizsgálni: abszolút módon és az alternatív költségek megközelítésében. A két megközelítés között az a különbség, hogy második esetben az egyébként az egyetem működtetésére fordított erőforrások alternatív felhasználásának lehetőségeivel korrigálják az egyetem abszolút módon meghatározott jelentőségét. A második megközelítés ugyanakkor rendkívüli nehézségekbe ütközik az egyetemek sokszínű és egymással összefonódó hatásai miatt. Ilyenek például az oktatók, adminisztratív foglalkoztatottak és egyéb munkavállalók eredeti jövedelmei és a közvetett módon generált kibocsátás és jövedelem, a kutatás-fejlesztési tevékenység, a migrációs és a lakosság korösszetételére gyakorolt hatások, a vállalkozások letelepülésére gyakorolt vonzerő, a helyi lakáspiacra, a helyi politikára, politikai aktivitásra, infrastruktúrára, közlekedésre, szolgáltatások összetételére, jellegére, kulturális javak

kínálatára stb. gyakorolt hatások. Ezen korántsem teljes felsorolás sokszínűsége és összetettsége mellett azok pontos lokalizációja sem lehetséges: egyrészt a hatások több különböző területi szinten érvényesülnek, az egyetem közvetlen környékének szintjétől (például fénymásolószalonok és éttermek) egy nehezen meghatározható, országhatárokon is átnyúló szintig (vonzerő a vállalkozásokra). Másrészt a hatások különböző szintjei mellett azok területi hatókörének pontos, egyértelmű lehatárolása sem lehetséges; ugyanakkor az egyes hatásokra vonatkozóan legalább nagyságrendileg meg lehet határozni annak a magterületnek a kiterjedését, ahol azok még intenzívebben érvényesülnek.

A Széchenyi István Egyetem által generált közvetlen pénzáramlások típusai és mértéke az 1. ábrán látható, kiegészítve egy regionális multiplikátorhatás révén megvalósuló jövedelemnövekedés becsült mértékével. Ezen számítás módszertanának ismertetésére jelen tanulmányban nincs mód, ugyanakkor számos más tanulmányban a fő gondolatmenet elolvasható (például Dusek, 2003, 64. oldaltól; valamint lásd az irodalomlista angol nyelvű tanulmányait).

1. ábra. A Széchenyi István Egyetem által generált pénzáramlás mértéke és irányai 2007-ben

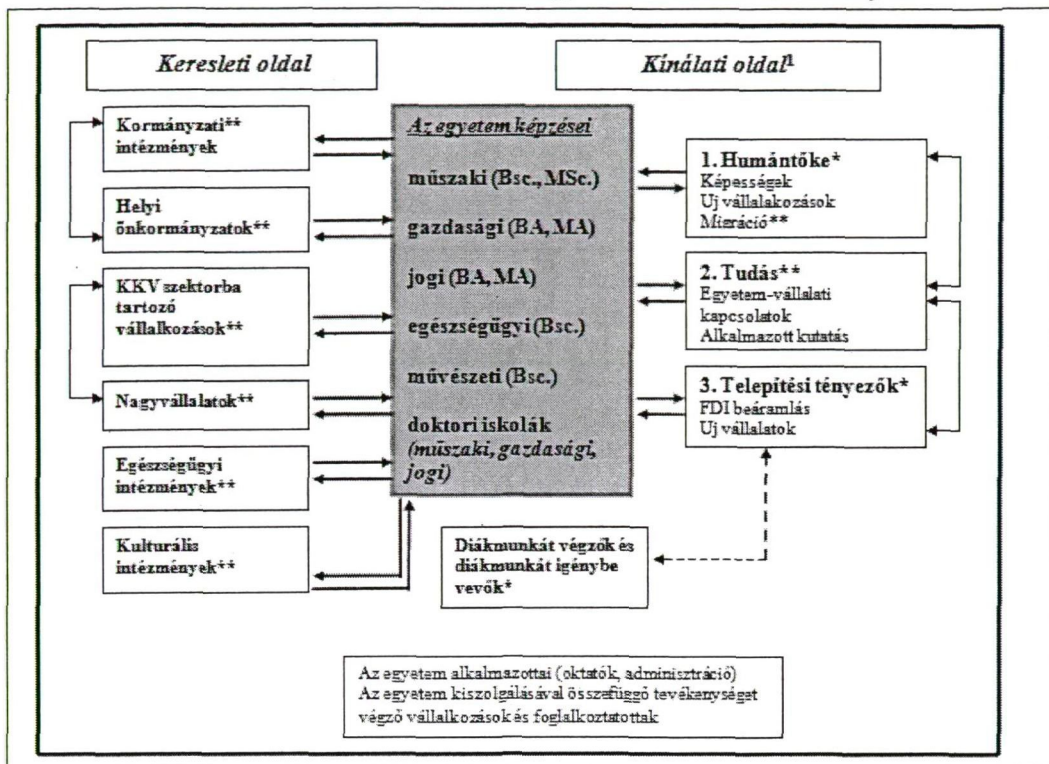

Forrás: A Széchenyi István Egyetem adatai alapján saját szerkesztés

2. A felsőoktatási intézmények hatása a munkaerőpiacra

A többi nagy foglalkoztatóhoz (legyenek azok ipari üzemek, adminisztratív egységek vagy szolgáltatások) képest az egyetemek számos sajátos munkaerőpiaci hatással rendelkeznek, mivel nemcsak nagyszámú munkaerőt alkalmaznak, hanem hosszú távú befolyást gyakorolnak a helyi munkaerő képzettségére és összetételére, a diákok vonzása, illetve városban tartása révén pedig sajátos rugalmas munkaerő kínálatot biztosítanak a helyi vállalkozások számára. Mindezt összefoglalóan mutatja be a 2. ábra. Ezen kívül a hallgatók helyi költségeik révén szintén befolyást gyakorolnak a lokális szolgáltatások mennyiségére és összetételére, vagyis nemcsak munkavégzésük révén szerzett jövedelmükkel, hanem a szülőktől kapott transzfer elköltése révén is formálják a helyi munkaerőpiacot.

2. ábra. A Széchenyi István Egyetem hatása a munkaerőpiacra

* Hatása csak régió belül.

** Hatása régió kívül is.

¹ A kínálati oldalon az egyetem mellett figyelembe vesszük a humántőkét, a tudást és a telepítési tényezőket is. Ezek a tényezők kölcsönhatásban vannak az egyetemmel, befolyásolva a kínálat minőségét, hatást gyakorolva a munkaerőkeresletre. (Az ábrán a dupla nyílak az élénk kölcsönhatást jelzik.)

Az egyetemnek a 2008/2009-es tanévben teljes idős képzés keretében nagyjából 7000, részidős képzésben 3600 hallgatója van. A teljes idős képzés létszáma az elmúlt hat évben kis mértékben ingadozott (6500 és 7200 közötti tartományban), a részidős képzés létszáma a 2002/2003-as tanévben 3100, a 2005/2006-os eddigi csúcsponton 5000 volt. Ezt a képzési formát tehát nagyobb ingadozás jellemezte.

A hallgatók között 2008 áprilisának végén folytattunk le egy kérdőíves vizsgálatot, amely bevételeik és kiadásaik mértékét és szerkezetét, valamint munkavállalásával kapcsolatos kérdéseket volt hivatott feltárni. Az egyetem valamennyi intézetét és az ötödik évfolyamot leszámítva valamennyi évfolyamát képviselő minta létszáma 237 volt. Az adatfelvételekre zárthelyi dolgozatok írását követően önkéntes alapon került sor. Ez a módszer azért kedvező, mert így az órákat és általában az egyetem területét különféle okokból kevésbé látogató hallgatókat nagyjából ugyanolyan arányban értük el, mint a rendszeresen órákra járókat.

1. táblázat. Munkavállalásból származó jövedelem nagysága a megkérdezett diákok körében (2008 tavaszi félév)

Havi jövedelem (ezer Ft)	Rendszeres munkából	Alkalmi munkából
	származó jövedelem nagysága szerinti megoszlása (%) a diákoknak	
0	54,9	64,6
1–20	14,3	29,1
20–40	16,5	3,0
40–60	10,5	2,5
60–100	2,5	0,8
100 felett	1,3	0,0
Átlagos jövedelem havonta	15 170 Ft	4840 Ft

Forrás: kérdőíves felmérés.

A kérdőívet kitöltő diákok 46,5%-a rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, amelynek eloszlását az 1. táblázatban láthatjuk. Az összes (nem dolgozó hallgatókkal együtt számított) diákra vonatkozó átlagjövedelem havi 15 170 forint. Alkalmi munkából, például hétvégi munkavállalásból a diákok 35,4%-a rendelkezik jövedelemmel, az összes diákra vonatkozó átlag 4840 forint. Mivel egy-egy diák mindkét típusú jövedelemforrással rendelkezhet, a két csoport között jelentős az átfedés; összesen a diákok 61,6%-ának van rendszeres és/vagy alkalmi munkából származó jövedelme. Az egy diákra jutó rendszeres és alkalmi munkajövedelem együttes átlaga így havi 20 010 forint, ezt 7000 diákkal megszorozva havi 140 millió forintot, évi 1680 millió forintot kapunk. Az adatok 2008 tavaszi félév havi átlagának becslésén alapulnak és a nyári munkavállalás eltérő jellege miatt óvatosan kezelendők. Mindenesetre a diákmunkából származó jövedelem nagyságrendje már összevethető az egyetem foglalkoztatottjai bérével is, vagyis egy jelentős összegről van szó. Az összeg nagysága mellett az a szempont is fontos, hogy mindez rugalmas munkaerő kínálat mellett és sokféle munkából tevődik össze. A képet némileg bonyolítja, hogy a diákok munkavégzésének a helye nem feltétlenül Győr. Az erre vonatkozó kérdésre adott válaszok sajnos hiányosak, de a válaszadók között a rendszeresen dolgozók 60%-a Győrben, az alkalmi munkát vállalók fele Győrben vállal munkát.

Fontos kérdés, hogy a diákok milyen közvetítéssel tudnak munkához jutni, ezt mutatja be a 2. táblázat. Nagyon érdekesek a nemek közötti különbségek is, a nőknél lényegesen kisebb a baráti, ismerősi közvetítés aránya, mint a férfiaknál.

2. táblázat. A munkát vállaló diákok hogyan jutottak munkájukhoz?

A rendszeres munkajövedelemmel rendelkezők (százalékos megoszlás nemenként)								
Nem	Barát	Család	Hirdetés	Meló Diák	Pannon Work	Munkaerő-közvetítő	Egyéb	Összesen
férfi	57,1	10,7	7,1	3,6	7,1	10,7	3,6	100
nő	10,7	39,3	14,3	3,6	10,7	14,3	7,1	100
Az alkalmi munkából származó jövedelemmel rendelkezők (százalékos megoszlás nemenként)								
Nem	Barát	Család	Hirdetés	Meló Diák	Pannon Work	Munkaerő-közvetítő	Egyéb	Összesen
férfi	48,8	24,4	2,4	2,4	14,6	7,3	0,0	100
nő	24,5	18,4	8,2	0,0	26,5	14,3	8,2	100

Forrás: kérdőíves felmérés.

Irodalomjegyzék

- Armstrong, H. W.** (1993): The local income and employment impact of Lancaster University. *Urban Studies*, 30, pp. 1653–1668.
- Bleaney, M. F.–Binks, M. R.–Greenaway, D.–Reed, G.–Whynes, D. K.** (1992): What does a university add to its local economy? *Applied Economics*, 24, pp. 305–311.
- Bridge, M.** (2005): Higher education economic impact studies: accurate measures of economic impact? *Journal of College Teaching and Learning*, 2, pp. 37–47.
- Brownigg, M.** (1973): The economic impact of a new university. *Scottish Journal of Political Economy*, 20, pp. 123–129.
- Cooke, E.** (1970): Analysing university student contribution to the economic base of the community. *Annals of Regional Science*, 4, pp. 146–153.
- Dusek Tamás** (2003): A felsőoktatás lokális termelésre és jövedelmekre gyakorolt hatása. In: **Rechnitzer János–Hardi Tamás** (Szerk.) (2003): *A Széchenyi István Egyetem hatása a régió fejlődésére*. Széchenyi István Egyetem, Győr, 60–71. oldal.
- Felsenstein, D.** (1995): Dealing with “induced migration” in university impact studies. *Research in Higher Education*. 36, pp. 457–472.
- Lados Mihály–Rechnitzer János** (2007): *Egyetem a régióért*. MTA RKK, Pécs–Győr.
- Lewis, J. A.** (1988): Assessing the effect of the polytechnic, Wolverhampton, on the local community. *Urban Studies*, 25, pp. 25–31.
- Love, J. H.–McNicoll, I. H.** (1988): The regional economic impact of overseas students in the UK: A case study of three Scottish universities. *Regional Studies*, 22, pp. 11–18.
- Rechnitzer János–Hardi Tamás** (szerk.) (2003): *A Széchenyi István Egyetem hatása a régió fejlődésére*. Széchenyi István Egyetem, Győr.
- Rechnitzer János–Smahó Melinda** (Szerk.) (2007) *Unirégió. Egyetemek a határ menti együttműködésben*. MTA RKK, Pécs–Győr.